

ELS JOCS OLÍMPICS

L'esport a la Grècia antiga

A la Grècia clàssica els exercicis físics eren, al costat de l'aprenentatge de les lletres i de la música, una part fonamental de l'**educació** dels nois. A partir dels dotze anys, almenys en les famílies benestants, el noi era confiat a un preparador que l'instruïa en el **gimnàs** o la **palestra** -un espai cobert de sorra a l'aire lliure quadrat i voltat de vestidors, banys i altres sales.

Atletes preparant-se. Un d'ells s'unta amb oli.

Els qui practicaven esport anaven despullats -el mot "gimnàstica" ve del grec (*gymnós*) 'nu'- i, abans de començar, s'untaven amb oli i es cobrien el cos amb sorra o pols per protegir el cos de la intempèrie. Un cop havien acabat es treien la capa de sorra, oli i suor amb un instrument metàl·lic anomenat estrígil.

Cada ciutat celebrava competicions esportives als principals **festivals** que dedicaven als seus déus, com a les Panatenees d'Atenes. D'aquests jocs locals sortien seleccionats els millors atletes que representaven la seva ciutat en els jocs o festivals religiosos i esportius oberts a participants de tot Grècia. Els grans festivals atlètics panhel·lènics se celebraven periòdicament a **Delfos** (Jocs Pítics), Corint (Jocs Ístmics), Nèmea (Jocs Nemeus) i Olímpia (Jocs Olímpics). Aquests darrers van ser els més antics i els que van durar més: més d'onze segles.

Els jocs d'Olímpia

Olímpia, situada prop de la ciutat de Pisa, a la regió grega d'Èlida (Peloponnès), era un santuari consagrat als déus de l'Olimp, especialment a Zeus Olímpic, un complex alhora religiós, cívic i esportiu, amb diversos temples, un estadi, un gimnàs, una palestra i un hipòdrom.

L'origen dels Jocs Olímpics es perd en la foscor dels temps dels herois. Segons el **mite** qui va establir per primer cop els Jocs a Olímpia va ser Pèlops. Aquest heroi, després de ser expulsat del seu reialme, va arribar a Pisa, on regnava Enòmau. Enòmau no volia casar la seva filla Hipodàmia a causa d'un oracle

segons el qual el seu gendre el mataria. Tot i així la bellesa d'Hipodamia atreia molts joves desitjosos de prendre-la en matrimoni i, per evitar que s'hi casessin, els desafiava a una cursa de carros amb la condició que, si venci, els atorgaria la mà de la seva filla però que, si perdien, serien executats. Gràcies a l'extraordinària velocitat dels seus cavalls, regal del déu **Ares**, Enòmau havia vençut ja dotze dels pretendents de la seva filla i havia penjat els seus caps a la porta del seu palau per dissuadir altres d'intentar-ho. Tanmateix això no va espantar Pèlops, que, només arribar, es va enamorar d'Hipodamia i va reptar el rei. Abans de la cursa Hipodamia, també enamorada de Pèlops, va subornar el cotxer d'Enòmau perquè substituís l'eix de fusta del carro del seu pare per un de cera. Quan el carro es va trencar durant la cursa, Enòmau va ser arrossegat pels seus cavalls i va morir. Així Pèlops es va poder casar amb Hipodamia i va esdevenir rei de Pisa, però no devia tenir la consciència del tot tranquil·la perquè va instituir uns jocs a Olímpia en record d'Enòmau. Al cap d'un temps es van deixar de celebrar fins que un altre heroi, Hèrcules, els va restaurar.

Segons la tradició el 776 a. C. els jocs d'Olímpia es van començar a celebrar de manera fixa. Un cop cada quatre anys es declarava una treva sagrada perquè les ciutats gregues deixessin de lluitar uns mesos si estaven en guerra i permetessin als seus atletes participar als jocs d'Olímpia, entre finals de juliol i d'agost. Els atletes participants havien de ser homes, grecs, de condició lliure, no culpables de cap crim ni afectats per cap maledicció religiosa. Arribaven espectadors provinents de tota la Mediterrània i de totes les classes socials, des de prínceps fins a pobres.

L'entrada al recinte sagrat estava permesa a les nenes abans de casar-se però terminantment prohibida a les dones. Segons la llei, si s'hi trobava una dona durant els Jocs, havia de ser estimbada des del mont Típeu.

Tanmateix, a Olímpia, també cada quatre anys, sense coincidir amb les Olimpíades, exclusivament les dones participaven en els Jocs Hereus en honor de la deessa **Hera**.

Els Jocs s'inaguraven amb el jurament d'atletes i jutges de respectar les regles de les competicions i tot el primer dia estava dedicat a cerimònies religioses (sacrificis, ofrenes) i actes culturals (conferències, recitals poètics). Durant els cinc dies següents se celebraven totes les proves esportives i els Jocs es cloïen amb la processó i coronació dels vencedors al temple de Zeus, seguida pels banquets de celebració. Solament es premiava el primer de cada prova amb una branca d'olivera i unes cintes de llana. Els noms dels guanyadors, a més, eren gravats en inscripcions i se'n permetien erigir estàtues dins el recinte d'Olímpia.

Quan un atleta triomfador als Jocs Olímpics arribava a la seva ciutat era rebut amb tots els honors com a heroi nacional, la multitud l'aclamava i els poetes el cantaven. A Atenes els campions olímpics rebien premis en metàl·lic i podien arribar a tenir exempcions d'impostos o manteniment de per vida a càrrec de l'Estat.

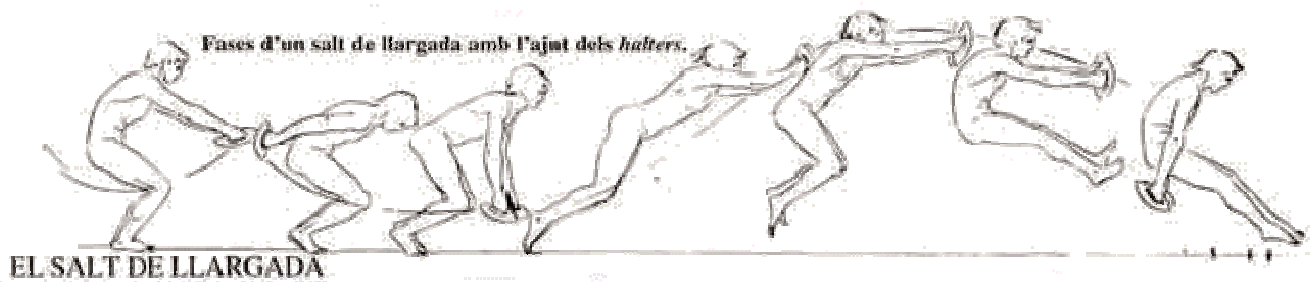
Les competicions

Les diferents modalitats esportives se celebraven a l'estadi, si eren a peu, o a l'hipòdrom si eren hípiques.

Les **curses a peu**: la competició atlètica més antiga i prestigiosa era córrer una vegada la longitud d'un estadi (mesura de longitud variable que a Olímpia eren uns 192 metres). També hi havia curses de dos estadis i curses de fons, en les quals es recorria l'estadi diverses vegades (de 7 a 24). Una altra modalitat era la cursa d'hoplites, en la qual els corredors anaven carregats amb escut i armes.

Les tres modalitats de combat. En la **lluita** (pale) calia forçar l'adversari a tocar amb les dues espatlles a terra tres vegades, sent-hi prohibits els cops i l'ofegament. En el **pancraci**, en canvi, es permetia gairebé tot per obligar el contrari a abandonar: donar cops de peu, trepitjar, escanyar.... En el **pugilat** es lluitava a cops de puny, amb les mans embolicades amb una cinta de cuir fins que un dels dos abandonava o quedava estabornit. Era la disciplina més dura, i de vegades s'arribava fins a la mort d'un dels contrincants.

La lluita i la cursa eren proves independents, però també estaven integrades en la prova composta, el **pentatló**, que constava de cinc exercicis consecutius: cursa d'un estadi, salt de llargada, el llançament de disc i de javelina i lluita.

El **llançament de disc** consistia a enviar el més lluny possible un disc de metall, generalment de bronze i d'uns dos quilos.

El **llançament de javelina** consistia a enviar el més lluny possible una javelina. S'ajudaven amb una cinta enrotllada a la javelina i acabada en un llaç on es col·locaven els dits perquè agafés més impuls i més estabilitat.

El **salt de llargada** es realitzava amb l'ajut d'unes peses anomenades halteres, que servien per agafar més impuls. Consistia en un seguit de salts consecutius, sense embranzida, que podien arribar a uns 16 m. de llarg.

A l'hipòdrom se celebraven les proves hípiques: les **curses de genets i de carros**. Els carros podien ser bigues (tirats per dos cavalls) al llarg de 6 o 8 km. o quadrigues (tirats per quatre cavalls) al llarg de 14 km. Els coronats com a vencedors eren els propietaris dels cavalls i dels carros i no pas els genets o aurigues.

Un cop Grècia va caure sota domini romà, els ciutadans romans també van tenir accés als Jocs Olímpics. Per això un barceloní del s. II d.C. va poder-hi participar i va vèncer amb un carro i uns cavalls de la seva propietat en unes proves hípiques. Això es pot llegir encara en una inscripció que era a la base d'una estàtua que ho recordava trobada al santuari d'Olímpia:

ΝΑΤΑΛΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΙ ΕΒ' Ζ' ΑΡΜΑΤΙΤΕΛΕΙΩΝ ΕΙΚΗΣΑ ΣΑΝΕ
ΘΗΚΕΝ ΤΟ ΑΡΧΑ ΥΠΑΤΟΣ ΑΝΘ ΥΠΑΤΟΣ ΛΙΒΥΗ Σ

El general Luci Minici Natal, que en els Jocs Olímpics del 129 va guanyar la cursa de carros, va fer donació del carro vencedor al santuari. Va ser pretor i cònsol de Líbia.

Els Jocs es van anar celebrant fins a la 293a olimpíada, l'any 393 dC, en el qual l'emperador **cristià Teodosi I** va prohibir-los perquè eren un ritual pagà dedicat a Zeus. Olímpia va ser abandonada, les seves ruïnes van quedar enterrades i se'n va oblidar fins i tot la localització.

La recuperació dels Jocs fins a l'actualitat

Al s. XVIII es va descobrir el seu emplaçament i s'hi va començar a excavar per recuperar les restes del santuari. L'any 1896, gràcies a l'impuls del baró de Coubertin, es van restablir els Jocs Olímpics amb la finalitat de fomentar la unió entre els diversos pobles, simbolitzada per les anelles entrelaçades que representen els cinc continents agermanats per l'esport. La primera edició es va celebrar a Atenes en record dels Jocs Olímpics de la Grècia antiga.

Encara avui la flama olímpica surt cada quatre anys de les ruïnes del santuari d'Olímpia fins a la seu elegida per celebrar els Jocs. A l'antiga Olímpia la flama cremava en l'altar de la deessa **Hèstia**. La flama olímpica també està inspirada en la "lampadromia", una cursa de relleus d'Atenes en la qual els atletes corrien amb una torxa que es passaven com a testimoni.

En la passada edició del 2004 els Jocs han tornat a Atenes.

Webs d'interès

- [Centre d'Estudis Olímpics](#) (en català, castellà i anglès) és un centre de la Universitat Autònoma de Barcelona dedicat a la investigació, la documentació, la formació i la divulgació sobre Olimpisme i esport. Inclou una selecció de webs sobre els Jocs Olímpics antics.
- [Ancient Olympic Games exhibition](#) (en anglès): exposició emmarcada dins el projecte [Perseus](#) sobre els Jocs Olímpics antics i el seu esperit, la comparació entre els esports olímpics moderns i els antics, un visita al jaciment d'Olímpia i textos sobre els atletes olímpics cèlebres en l'antiguitat.
- [Olympics through time](#) (en anglès): web de la Foundation of the Hellenic World sobre les competicions esportives de la prehistòria i l'antiguitat en general i els Jocs Olímpics en particular i la recuperació dels Jocs Olímpics moderns.
- [The Olympic Games](#) (en anglès i grec): web del Ministeri de Cultura grec sobre els Jocs Olímpics antics. una exposició de les restes i dels jaciments arqueològics d'Olímpia.
- [Olympia. Honoring and celebrating the civilization](#) (en anglès): web d'Ellen Papakyriakou sobre el jaciment arqueològic d'Olímpia i els seus edificis, els Jocs i els vencedors.
- La història dels [Jocs Olímpics antics](#) al [Web oficial](#) dels Jocs d'Atenes 2004 (en anglès i grec). Val la pena emprendre el [viatge](#) i [la visita](#) virtuals al santuari en il·lustradors i graciosos dibuixos animats amb Flash, de la mà de Despina, una nena grega. S'hi veure el santuari i cada edifici restituit i veure en moviment els actes principals que se celebraven durant les diverses jornades dels Jocs.
- [Olympia](#) (en anglès): secció del [web educatiu de la BBC](#) amb apartats dedicats al santuari, la treva sagrada, competicions atlètiques, espectadors, pancraci, dones i altres festivals. També es pot fer una visita a Olímpia i als Jocs antics per mitjà d'un [divertit còmic](#) en Flash. Pensat per a educació primària.
- [Jocs Olímpics a l'Antiguitat](#) (en català): secció del web [Educació olímpica](#) de Ferran Prats dedicada als Jocs antics.
- [La flama olímpica recorre el món](#) (en català): a partir de l'inici del circuit de la flama olímpica per tot el món es fa un repàs dels Jocs Olímpics antics i moderns al [Diari de l'Escola](#).
- [Els Jocs Olímpics a la Grècia antiga](#) (en català): els Jocs Olímpics antics al [Diari de l'Escola](#).